

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश डा. श्री आनन्दमोहन भट्टराई
माननीय न्यायाधीश श्री तेज बहादुर के.सी.
फैसला

०६९-WO-१२६०

मुद्दा: उत्प्रेषण।

मारुती ट्रेडिङ्ग प्रा.लि., काठमाडौंको अधिकारप्राप्त सञ्चालक अरूणकुमार
खण्डेवाल..... १

निवेदक

विरूद्ध

श्री राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं..... १
श्री भन्सार कार्यालय, इनरूवा, पर्सा, विरगञ्ज..... १

विपक्षी

नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यसै
अदालतको अधिकारक्षेत्रभित्र रही दायर हुन आएको रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर
यसप्रकार छः

मारुती ट्रेडिङ्ग प्रा. लि. काठमाडौंले भारतको Kellogg India Pvt. Ltd. को DRP
No./10/11/3 तारिख २८ डिसेम्बर २०१० बाट पैठारी गरी ल्याएको CHOCOS को
सन्दर्भमा भन्सार प्रज्ञापनपत्र दर्ता नं. M99772, M99769, M100767 मिति
२०६७।१०।२२ र ०६७।१०।२५ मा बीरगञ्ज भन्सार कार्यालय पर्साले भन्सार दरबन्दी
शिर्षक संकेत नं. १९०४.१०.०० लाई मान्यता नदिएर १८०६.९०.०० कायम गरी निर्णय
निर्धारण गरेको र सो निर्णय उपर राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा छुट्टाछुट्टै ३ (तीन) थान
पुनरावेदन दिई राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६८।११।४ र मिति
२०६८।८।१५ मा भन्सार दरबन्दी शिर्षक संकेत नं. १९०४.१०.०० लाई मान्यता दिई
फैसला भए उपर विपक्षी कार्यालयले मुद्दा दोहोर्‍याइ पाउँ भनी सर्वोच्च अदालतमा दिएको
निवेदन विचाराधीन अवस्थामा रहेको छ। भारतबाट पैठारी हुने CHOCOS पुनः भन्सार

महसुल संकेत नम्बर प्रयोग भै नेपाल आयात हुने क्रममा रहेकोमा भन्सार विभाग महसुल तथा वर्गीकरण शाखाले CHOCOS मा भन्सार महसुल संकेत नं. १८०६.९०.०० कायम हुने १९०४.१०.०० को वर्गीकरण भित्र कायम नहुने निर्णय गरिएको हुँदा अब उपरान्त तपाँइले पैठारी गरी ल्याउने CHOCOS को भन्सार महसुल समेतको रकम सदर स्याहा गरी मात्र पैठारी गर्न दिनेछौ धरौटीमा जाँच पास गर्न दिने छैनौ भनी जवाफ दिएकोले अन्यायमा परी अ.बं. १७ नं. बमोजिमको आदेश र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ दफा १२ अन्तर्गत वीरगञ्ज भन्सार कार्यालय, इनरवा पर्साको नाममा निवेदकले आयात गर्ने CHOCOS मा निवेदकको पुनरावेदन गर्ने अधिकारमा कुनै हस्तक्षेप नगर्नु गराउनु नलगाउनु श्री राजस्व न्यायाधिकरणबाट पछि ठहरे बमोजिम हुने गरी भारतबाट DRP अन्तरगत पैठारी हुने CHOCOS को भन्सार महसुल समेतको रकम धरौटीमा लिई जाँचपास गर्नु पुनरावेदन गर्दा निर्धारित भन्सार महसुल धरौटी राख्नु पर्ने व्यवस्था अनुसार धरौटी लिन इन्कार गर्न गराउन नपाउने गरी वीरगञ्ज भन्सार कार्यालय इनरवा पर्सा वीरगञ्जको नाममा निर्देशन जारी गरी पाउन राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंमा मिति २०६८।१।२८ मा दिएको निवेदनमा उक्त कार्यालयबाट मिति २०६९।५।२९ मा प्रस्तुत विषयमा यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी फैसला भई सकेको देखिदा प्रस्तुत निवेदन सन्दर्भमा केही बोलि रहनु परेन, कानून बमोजिम गर्नु गराउनु भनी आदेश भएको छ।

विपक्षीको निर्णय कायम रहन नसक्ने गरि राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट फैसला भै सो फैसला उपर निवेदन परी सर्वोच्च अदालतमा विचारधीन रहेको अवस्थामा पनि विपक्षीले आफ्नो निर्णयलाई नै अन्तिम निर्णय मानी पैठारी हुने मालवस्तुको भन्सार महसुल रकम धरौटीमा जाँचपास नगरी सदर स्याहा हुने गरी भन्सार महसुल निर्धारण र निर्णय गर्न पाउनु हुदैन। मिति २०६९।५।२९को आदेश गर्दा निवेदन मागदावीको सम्बन्धमा स्पष्ट आधार र कारण उल्लेख नगरी भएको आदेश त्रुटिपूर्ण भएकोले राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।५।२९ मा भएको आदेश समेतलाई बदर गराई पाउन अन्य उपचारको बाटो नरहेकोले नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३, १८, १९ र २१ भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ८९ र भन्सार नियमावली, २०६४ को नियम ५५ र ६१ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९, ९(१) र ९(१)(ख) को समेतको हकहरु हनन् भएकोले धारा १०७(२) बमोजिम राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६९।५।२९ मा जारी भएको आदेश समेतलाई बदर गरी निवेदन मागदावी बमोजिम

भारतबाट DRP अन्तर्गत पैठारी गरी ल्याएको CHOCOS मा भन्सार दरबन्दीको संकेत नम्बर १९०४.१०.०० कायम गरी भन्सार महसुल समेतको रकम निवेदकबाट धरौटी लिई जाँचपास गर्नु, सदर स्याहा नगर्नु गराउन नलगाउनु, पुनरावेदकको पुनरावेदन गर्ने हक अधिकारमा कुनै हस्तक्षेप नगर्नु, धरौटीमा जाँचपास गर्न इन्कार नगर्नु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा उत्प्रेषण परमादेश लगायत जुनसुकै उपयुक्त आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने व्यहोराको सुभाषचन्द्र झाको रिट निवेदन।

यसमा के कसो भएको हो? निवेदकको मागबमोजिमको आदेश किन जारी हुनु नपर्ने हो? यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिनभित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयमार्फत लिखित जवाफ पठाउनु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा यो आदेश र रिट निवेदनको एकप्रति नक्कल साथै राखी सूचना पठाई लिखित जवाफ परेपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने व्यहोराको यस अदालतको मिति २०७०/०२/२२ को आदेश।

भारतबाट DPR अन्तर्गत संकेत नं. १९०४.१०.०० को वर्गिकरणमा आयात हुने CHOCOS भन्सार दरबन्दीको अर्को संकेत नं. कायम गर्ने निर्धारण र निर्णय गर्दा भन्सार महसुल समेतको रकम धरौटी लिई जाँचपास गर्नु सदर स्याहा नगर्नु भन्ने भन्सार कार्यालयका नाउँमा आदेश जारी गरी पाउ भन्ने निवेदकको निवेदनको सन्दर्भमा धरौटी नै माग गरिएको हो वा सदर स्याहा गरिएको हो भन्ने सम्बन्धमा पनि रिट निवेदन प्रष्ट छैन। भन्सार कार्यालयबाट यस न्यायाधिकरणमा पेश गरिएको कैफियत प्रतिवेदनमा "यस कार्यालयले धरौटी राख्न इन्कार गरेको भन्ने सम्बन्धी जिकिर लिएको देखिन्छ। किनकी निवेदकले यसै निवेदनमा पेश गरेको प्रज्ञापन पत्र अध्ययन गरी हेर्दा सि.नं.४७ को महलमा धरौटी D जनाएर जाँचपास गराएको साथै निवेदकले यसै लगाउको धेरै वटा पुनरावेदन पत्रहरू सम्मानित न्यायाधिकरण समक्ष दर्ता गराई सकेको अवस्था छ र सो को प्रत्येक प्रज्ञापन पत्रमा धरौटी मै जाचपास गराएबाट पनि निवेदकले लिएको जिकिर स्वतः झुठो हो भन्ने पुष्टि हुन आउने व्यहोरा अनुरोध गर्नुको साथै निवेदकको जिकिर अनुसार धरौटी लिन इन्कार गर्न नपाउने गरी विपक्षीका नाममा अ.व.१७ नं. बमोजिमको आदेश र राजश्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा १२ अन्तर्गत निर्देशन जारी गरिरहन पर्ने अवस्था माथि उल्लेखित आधार प्रमाणबाट नदेखिएको" भनी उल्लेख गरेको व्यहोराबाट पनि रिट निवेदन जिकिर अनुसार हुनुपर्ने अवस्था छैन। मिति २०६९।०५।२९ मा यस न्यायाधिकरणबाट

भएको आदेश बदर गराउन धेरै ढिला गरी २०७०।०२।१६ मा रिट निवेदन दिएको समेतबाट रिट निवेदन खारेजभागी हुँदा खारेज गरी पाउँ भन्ने व्यहोराको राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंको तर्फबाट ऐ. का निमित्त श्रेस्तेदार दिव्यदेव फुयालले पेश गरेको लिखित जवाफ।

प्रस्तुत विषयमा रिट निवेदकले भरतको Kelloggs India pvt.ltd. बाट पैठारी हुने Chocos नामको तयारी खाद्य पदार्थ Completely coated with chocolate भएमा त्यसलाई भन्सार वस्तु वर्गीकरण उपशिर्षक १८०६.९०.०० अन्तर्गत पर्ने भनी हार्मोनाइज्ड सिष्टमले स्पष्ट व्याख्या गरेको छ। तयारी प्राप्त नमूना बमोजिमको Chocos को हकमा Completely Coated with Chocolate भएको र Chocolate को घोलमा डुबाएर बनाइएको Chocos को रूप, रंग, गुण र प्रकार बमोजिम भन्सार ऐन, २०६५ को दफा ८९ बमोजिम महानिर्देशकले तोकेको संकेत नम्बर १८०६.९०.०० बाट वर्गीकरण गर्ने गरिएको हो। Kelloggs india pvt.ltd. बाट उत्पादित विभिन्न खाद्य पदार्थ मध्ये Chocos एक ब्राण्ड मात्र भएको तथा त्यस ब्राण्ड अन्तर्गत विभिन्न मिश्रण र प्रकारका अन्य Chocos लगायतका खाद्य पदार्थ पैठारी हुने मालवस्तुको भौतिक निरीक्षण पश्चात संकेत नम्बर एकिन गरी वर्गीकरण हुने भएकोले भविष्यमा आउने मालवस्तु वा हाल पैठारी नै हुन नआएको Chocos को हकमा पहिलेको निर्णय कायम गर्न नमिल्ने हुँदा विपक्षी निवेदकको मागदावी खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको भन्सार कार्यालय, पर्सा, विरगञ्जको लिखित जवाफ।

नियम बमोजिम साप्ताहिक तथा दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मिसिल अध्ययन गरी रिट निवेदकको तर्फबाट रहनु भएका विद्वान् अधिवक्ताहरू श्री सिताराम अग्रवाल, श्री विकास अग्रवाल र श्री विकल्प अग्रवालले र विपक्षी नेपाल सरकारको तर्फबाट रहनु भएका विद्वान् उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीले आ-आफ्नो पक्षको तर्फबाट गर्नु भएको बहस समेत सुनियो।

रिट निवेदकको तर्फबाट रहनु भएका विद्वान् अधिवक्ताहरूले भारतबाट DR अन्तर्गत संकेत नं. १९०४.१०.०० को वर्गीकरणमा आयात हुने CHOCOS भन्सार दरबन्दीको विना आधार र प्रमाण अर्को संकेत नं. १८०६.९०.०० कायम गर्ने गरी भन्सार कार्यालयबाट मिति २०६७।१०।११ मा निर्णय भएको र सो उपर पुनरावेदन परी पहिलेको संकेत नं. १९०४.१०.०० कायम गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणबाट फैसला भै सो फैसला उपर सर्वोच्च अदालतमा निवेदन परी विचारधीन रहेको छ। विपक्षी भन्सार कार्यालयले बदर भै सकेको

आफ्नो निर्णयलाई कायम राखी अन्तिम निर्णय मानी विपक्षी कार्यालयबाट पैठारी हुने CHOCOS को भन्सार महसुल समेतको रकम धरौटीमा नराखी सदर स्याहा गरी मात्र पैठारी गर्न दिनेछौं धरौटीमा जाँच पास गर्न दिने छैनौं भनी जवाफ दिएकोले सो उपर मुलुकी ऐन, अ.बं.१७ नं. बमोजिमको आदेश र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा १२ बमोजिमको निर्देशन जारी गरी पाउन निवेदन दिएकोमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।५।२९ मा निवेदन मागदावीको स्पष्ट आधार र कारण उल्लेख नगरी भएको बेरितपूर्ण आदेश कायम रहन नसक्ने हुँदा भन्सार कार्यालय विरगञ्जको मिति २०६७।१०।११ को निर्णय र मिति २०६९।५।२९ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी भन्सार महसुल समेतको रकम धरौटी लिई जाँचपास गर्नु सदर स्याहा नगर्नु गराउनु नलागाउनु भनी नेपालको अन्तरिम संविधान धारा १०७ (२) बमोजिमको आदेश जारी गरी पाउँ भनी गर्नु भएको बहस सुनियो।

विपक्षी नेपाल सरकारको तर्फबाट विद्वान् उपन्यायाधिवक्ताले Chocolate मा डबाइएको Chocos को रंग, गुण, मात्रा र प्रकार फरक फरक हुन सक्ने भएकोले प्राप्त नमूना बमोजिमको Chocos लाई भन्सार ऐन, २०६५ को दफा ८९ बमोजिम महानिर्देशकले तोकेको संकेत नम्बर १८०६.९०.०० बाट वर्गिकरण गर्ने गरिएको हो। भन्सार वस्तु वर्गीकरणको हार्मोनाइज सिष्टममा स्पष्ट उल्लेख भए देखि बाहेक विवाद रहेको विषयमा मात्र धरौटी राख्ने व्यवस्था रहेको छ। पैठारी नै हुन नआएको माल वस्तु वा भविष्यमा आउने मालवस्तु Chocos को हकमा धरौटी राख्नु पर्ने वा नराख्नु पर्ने भन्ने विषयमा पहिले नै निर्णय गर्न नमिल्ने हुँदा रिट निवेदन खारेज हुनु पर्छ भनी गर्नु भएको बहस सुनियो।

प्रस्तुत रिट निवेदन र लिखित जवाफ सहितको मिसिल अध्ययन गरी विद्वान अधिवक्ताहरु र उपन्यायाधिवक्ताको बहस जिकिरसमेत सुनी विचार गर्दा रिट निवेदकको माग बमोजिम आदेश जारी हुनु पर्ने हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनु पर्ने देखियो।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा, भारतबाट DR अन्तर्गत संकेत नं. १९०४.१०.०० को वर्गिकरणमा आयात हुने CHOCOS मा अर्को संकेत नं. १८०६.९०.०० कायम गरी भन्सार कार्यालयले मिति २०६७।१०।११ मा गरेको निर्णय उपर पुनरावेदन परी राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।११।४मा संकेत नं. १९०४.१०.०० कायम हुने गरी फैसला भए उपर विपक्षी कार्यालयबाट सर्वोच्च अदालतमा निवेदन परी विचारधिन अवस्थामा रहेकोमा भारतबाट पुनः पैठारी हुने क्रममा रहेको CHOCOS मा विपक्षी भन्सार कार्यालय विरगञ्जले पहिलेको आफ्नो निर्णय कायम राखी धरौटीमा नलिई सदर स्याहा हुने गरी भन्सार

महसुल निर्धारण गरिने भनी जवाफ दिएकोले सो उपर मुलुकी ऐन, अ.बं.१७ नं. बमोजिमको आदेश र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा १२ अनुसार निर्देशन समेत जारी गरी पाउन राजस्व न्यायाधिकरणमा मिति २०६८।१।२८ मा दिएको निवेदनमा राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौंबाट मिति २०६९।५।२९ मा प्रस्तुत विषयमा यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी फैसला भैसकेको देखिदा केही बोली रहन परेन, कानून बमोजिम गर्नु भनी भएको आदेशमा कुन दफा कुन कानूनले निवेदन जिकिर पुग्न नसक्ने आधार र कारण केही उल्लेख नगरी भएको आदेश बेरितसँग भएकोले सो आदेश कायम नसक्ने हुँदा भन्सार कार्यालयको मिति २०६७।१०।११ को निर्णय र राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०६९।५।२९ को आदेश उत्प्रेषणको आदेशले बदर गरी भन्सार दरबन्दी संकेत नं. १९०४.१०.०० नै कायम राखी भन्सार महसुल समेतको रकम धरौटी लिई जाँचपास गर्नु सदर स्याहा नगर्नु गराउनु नलागाउनु पुनरावेदन गर्ने हक अधिकारमा कुनै हस्तक्षेप नगर्नु धरौटी जाँच पास गर्न इन्कार नगर्नु भनी परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भनी रिट निवेदनको मुख्य जिकिर रहेको पाइयो।

Chocolate को घोलमा डुबाएर बनाइएको Chocos मा Chocolate को मात्रा, गुण र प्रकार फरक फरक हुने भएकोले तयारी Chocos को निरिक्षण गरी कुन संकेत नम्बरमा पर्ने हो त्यसको एकिन गरी भन्सार ऐन, २०६५ को दफा ८९ बमोजिम महानिर्देशकले तोकेको संकेत नम्बर १८०६.९०.०० बाट वर्गिकरण गरिएको हो। भविष्यमा पैठारी हुन आउने Chocos वा त्यसै प्रकृतिका खाद्य पदार्थको वर्गिकरण लगायत जाँचपासको प्रकृया भन्सार वस्तु वर्गिकरणको हार्मोनाइज प्रणालीमा समेत परिवर्तन, थपघट र हेरफेर हुन सक्ने भएकोले पहिले भएको निर्णय कायम राख्न नपर्ने हुँदा रिट निवेदन खारेज पाउँ भन्ने लिखत जवाफको रहेको पाइयो।

प्रस्तुत मुद्दामा, पैठारी भएको Chocos को भन्सार दरबन्दी वर्गिकरण संकेत नं. १९०४.१०.०० हो वा संकेत नं. १८०६.९०.०० हो भन्ने विषयमा विवाद रहेको देखिन आयो। वर्गिकरणको लागि प्राप्त नमूना बमोजिमको Chocos मा Completely coated with Chocolate भएकोले १८०६.९०.०० अन्तरगत नै पर्ने गरी शिर्षक १९०४.१०.०० बाट बाहेक गरेकोले भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ८९ बमोजिम भन्सार उपशीर्षक १८०६.९०.०० मा वर्गिकरण गर्ने भनी भन्सार विभाग महसुल तथा वर्गिकरण शाखाबाट मिति २०६७।१०।११ मा निर्णय भएको देखिन्छ। सो निर्णय उपर राजस्व

न्यायाधिकरणमा मिति २०६७।११।१७ मा पुनरावेदन परी राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।८।१५ र मिति २०६८।११।४ मा भारतबाट झिकाइएको वस्तु भारतको Excise Invoice ले कायम गरेको हार्मोनिक कोडलाई मान्यता नदिई विना आधार प्रमाण अन्यथा हुने गरी भएको शुरु विरगञ्ज भन्सार कार्यालय र भन्सार विभाग महसुल तथा वर्गिकरण शाखाले पैठारी गरेको Chocos लाई भन्सार उपशिर्षक १८०६.९०.०० कायम गरी गरेको निर्णय मिलेको नदेखिदा उल्टी गरी पहिले भएको भन्सार महसुल संकेत नं. १९०४.१०.०० कायम हुने गरी फैसला भएको देखिन्छ।

सो फैसला उपर सर्वोच्च अदालतमा मिति २०६९।३।२८ मा मुद्दा दोहन्त्याइ पाउँ भन्ने निवेदन परी विचारधिन रहेको अवस्थामा पनि विपक्षी भन्सार कार्यालयले पहिलेको निर्णय कायमै राखि भन्सार महसुल रकम धरौटीमा जाँचपास नगरी सदर स्याँहा हुने गरी भन्सार महसुल निर्धारण गरेकोले मुलुकी ऐन, अ.बं. १७ नं. अनुसार आदेश र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ दफा १२ बमोजिम निर्देश जारी पाउन मिति २०६८।१।२८ मा निवेदन दिएकोमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।५।२९ मा प्रस्तुत विषयमा यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी फैसला भैसकेको देखिदा प्रस्तुत विषयमा केही बोली रहन परेन कानून बमोजिम गर्नु गराउनु भन्ने आदेश भएको देखिन्छ।

प्रस्तुत विषयमा विपक्षी भन्सार कार्यालय विरगञ्जको यस अदालतमा पुनरावेदन अनुमति दर्ता गरी पाउँ भन्ने यस अदालतमा मिति २०६९।३।२८ निवेदन परी यस अदालतबाट मिति २०७४।८।२५ मा पुनरावेदनको अनुमति नहुने भनी फैसला अन्तिम आदेश भैसकेको पाइयो। यसरी राजस्व न्यायाधिकरणमा भन्सार कार्यालयको निर्णय उपर पुनरावेदन परी राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।८।१५ र मिति २०६८।११।४ मा समेत फैसला भएको भएको अवस्था देखिन्छ। सो भन्सार कार्यालयको निर्णय उपर यी रिट निवेदकले अ.बं. १७ नं. अनुसार मिति २०६८।१।२८ मा दिएको निवेदनमा राजस्व न्यायाधिकरणले मिति २०६९।५।२९ मा प्रस्तुत विषयमा फैसला भईसकेको देखिँदा केही बोली रहन परेन, कानून बमोजिम गर्नु भनी आदेश भएको देखिन्छ। सोही आदेश आधार लिई मिति २०७०।२।१६ मा प्रस्तुत रिट निवेदन दर्ता भएको देखिन आयो।

उल्लेखित तथ्यबाट भन्सार कार्यालयको निर्णय उपर परेको पुनरावेदनमा फैसला भएको अवस्थामा सोही भन्सार कार्यालयले गरेको निर्णय उपर अ. बं. १७ नं. अन्तर्गत २०६८।१।२८ मा दायर भएको निवेदनमा राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति

२०६९।५।२९ मा भएको आदेशलाई गैर कानूनी आदेश भनी अ.बं.१७ नं. अनुसार बदरको माग गरेको विषयमा नै पुनरावेदन परी फैसला भैसकेको अवस्थामा निवेदनमा थप विचार गरिरहन नपर्ने भनी भएको आदेशलाई अन्यथा हो भनी भन्न मिल्ने पनि देखिएन। साथै राजस्व न्यायाधिकरणबाट भएका फैसलाहरू उपर वीरगञ्ज कार्यालयको तर्फबाट मुद्दा पुनरावेदन गर्ने अनुमति पाउँ भनी दिएको निवेदनमा यसै अदालतबाट मिति २०७४।८।२५ मा अनुमति नहुने भनी आदेश भएको अवस्था समेत देखिन्छ।

यसरी राजस्व न्यायाधिकरणबाट अ. बं. १७ नं.को निवेदनमा मिति २०६९।५।२९ मा भएको आदेश उपर प्रस्तुत निवेदन परेको देखिएको र यी रिट निवेदकले उठाएको प्रश्नमा राजस्व न्यायाधिकरणको मिति २०६८।११।४ मा र मिति २०६८।८।१५ मा भएको फैसला पुनरावेदनको रोहमा जाँच भई फैसला भएको र उक्त फैसला यस अदालतबाट मिति २०७४।८।२५ मा भएको आदेशले अन्तिम भई रहेको देखियो। यस अवस्थामा प्रस्तुत निवेदन मागको विषयमा यस अवस्थामा प्रस्तुत निवेदन मागको विषयमा यस अदालतको नियमित साधारण अधिकारक्षेत्रबाट हेरी सकिएको कुरामा रिट क्षेत्र ग्रहण गरी असाधारण अधिकारक्षेत्र प्रयोग गर्न मनासिव देखिएन।

अतः प्रस्तुत विषयमा यस अदालतबाट फैसला भई अन्तिम भैसकेको अवस्था देखिँदा अब विचार गरी रहन आवश्यक भएन। निवेदकको निवेदन माग बमोजिम आदेश जारी गरिरहन पर्ने नहुँदा प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ। यस फैसलाको जानकारी विपक्षीहरूलाई महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत दिनु। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार अभिलेखमा बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत: मनकुमारी जि.एम. वि.क.

कम्प्युटर अपरेटर: पद्मा आचार्य

इति संवत् २०७५ साल माघ १५ गते रोज ३ शुभम् ..... ।

उक्त विवादमा मिति २०६९।३।२८ मा मुद्दा दोहर्न्याइ पाउँ भन्ने अनुमति को लागि निवेदन परी यस अदालतबाट २०७४।८।२५ मा फैसला भै सकेको पाइयो।

यस अद उक्त विवाद सम्बन्धमा, भन्सार विभागको मिति २०६७।१०।११ को निर्णय उपर राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।८।१५ र मिति २०६७।११। ४ मा फैसला भएपछि पनि विपक्षी भन्सार कार्यालयबाट मिति २०६७।१०।११ मा भएको निर्णय कायम गरी भन्सार महसुल अनुसार धरौटी लिई जाँचपास गरे उपर अ. बं. १७ नं. को निवेदन दिएको देखिन्छ। राजस्व न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।५।२९मा प्रस्तुत विषयमा फैसला भै सकेको देखिदा केही बोलि रहनु परेन भनी आदेश भएको देखिन्छ। अ. बं. १७ नं. को सुविधा भएन भनी सो आदेश उपर यस अदालतमा मिति २०७०।२।१६ मा रिट निवेदन परेको देखिन्छ।

उल्लेखित तथ्यबाट भन्सार कार्यालयको निर्णय उपर परेको पुनरावेदनमा फैसला भएको अवस्थामा सोही भन्सार कार्यालयले गरेको निर्णय उपर मिति २०६८।१।२८मा दायर भएको निवेदनमा

मारुती ट्रेडिङ्ग प्रा.लि. काठमाडौंले Kellogg India Pvt. Ltd. को DRP No. Nep/1011/3 तारिख २८ डिसेम्बर २०१० बाट पैठारी गरी ल्याएको भारतबाट CHOCOS समेतको भन्सार दरवन्दी शिर्षक १९.०४ वर्गीकरण गरी सो अनुसार भन्सार महसूल कायम गरी जाचपास गराई पाउनको लागि हामीले बीरगंज भन्सार कार्यालयमा भन्सार प्रज्ञापनपत्र भरी दाखिल गरेकोमा CHOCOS सन्दर्भमा भन्सार प्रज्ञापनपत्र दर्ता नं. M९१११७ मिति ०६७।९।२९ मा भन्सार महसूल संकेत नं. १९.०४ लाई मान्यता नदिएर उक्त मालवस्तु COCOA मिश्रित खाद्य पदार्थ भएकोले भन्सार महसूल वर्गीकरणको भाग १८ अन्तर्गत संकेत नं. १८०६.९० कायम गर्ने गरी भन्सार महसूल निर्णय निर्धारण गरी सो अनुसार हुन आउने रकम हामीबाट मिति ०६७५।९।२९ को धरौटी रशीदबाट दाखिल गराउन लगाई विपक्षी कार्यालयले मिति ०६५।९।२९ मा जाँचपास गर्ने गरी भन्सार विभाग, महसूल तथा वर्गीकरण शाखाबाट मिति ०६७।१०।११ को निर्णय अनुसार बीरगंज भन्सार कार्यालयका नाममा मिति ०६७।१०।१२ मा पत्र आधारहिन भएकोले उक्त निर्णय खारेज गरी पहिलेको मिति ०६७।९।२९ को भन्सार महसूल संकेत नं. १९.०४ लाई नै मान्यता दिलाई पाउँ भन्ने मुख्य निवेदनको व्यहोरा रहेको पाइयो।

१३(समानताको हक), धारा १८ (रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धि हक), धारा १९ (सम्पत्तिको हक), धारा २१ (सामाजिक न्यायको हक), धारा ३२ (संवैधानिक उपचारको हक), धारा १०७(२) भन्सार ऐन, ०६४ को दफा ६२ (पुनरावेदन गर्न सक्ने सम्बन्धि अधिकार), भन्सार ऐन, ०६४ को दफा ८९ (मालवस्तु शिर्षक वा उपशिर्षक तोक्ने

अधिकार), भन्सार नियमावली, ०६४ , भन्सार नियमावली, ०६४ को नियम ५५ (धरौटी रकम फिर्ता दिने प्रकृया, नियम ६१ (माल वस्तु वा उपशिर्षक तोक्ने अधिकार), राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९, दफा ९(१), दफा ९(१) (ख) (पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौटी राख्न र म्याद) तथा यस निवेदनपत्रमा उल्लेखित र अन्य प्रचलित संवैधानिक र कानूनी व्यवस्था प्रतिकूल रहेको छ। निवेदनको माग बमोजिम भारतबाट DRP अन्तर्गत संकेत नम्बर १९.०४ को वर्गीकरणमा आयात हुने CHOCOS भन्सार दरबन्दीको अर्को संकेत नम्बर कायम गरी निर्धारण र निर्णय गर्दा भन्सार महसुल समेतको रकम निवेदकबाट धरौटी लिई जाँच पास गर्नु, सदरस्याहा नगर्नु गराउन नलागाउनु, पुनरावेदकको पुनरावेदन गर्ने हक अधिकारमा कुनै हस्तक्षेप नगर्नु, धरौटीमा जाँचपास गर्न इन्कार नगर्नु भनी विपक्षीहरूका नाममा धारा १०७ (२) बमोजिम उत्प्रेषण, परमादेश लगायत जुनसुकै उपयुक्त आदेश जारी गरि निवेदनपत्रमा उल्लेखित हक प्रचलन गरी पाउँ।

मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोबस्तको १७ नम्बर अनुसार आदेश र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा १२ अन्तर्गत विरगञ्ज भन्सार कार्यालय, इनरुवा पर्साका नाममा निवेदकले आयात गर्ने CHOCOS मा निवेदकको पुनरावेदन गर्ने अधिकारमा कुनै किसिमको हस्तक्षेप नगर्नु, गराउन नलागाउनु श्री राजस्व न्यायाधिकरणबाट पछि ठहरे बमोजिम हुने गरी भारतबाट DRP अन्तर्गत पैठारी हुने CHOCOS को भन्सार महसुल समेतको रकम धरौटीमा लिई जाँचपास गर्नु, पुनरावेदन गर्दा निर्धारित भन्सार महसुल धरौटी राख्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार धरौटी लिन इन्कार गर्न गराउन नपाउने गरी विरगञ्ज भन्सार कार्यालय, इनरुवा पर्सा विरगञ्जका नाममा अ.व.१७ नं. समेत अनुसार आदेश र राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा १२ अन्तर्गत निर्देशन समेत जारी गरी पाउन हामीले श्री राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँमा निवेदन नं.९ मिति २०६८।१।२८ मा निवेदन दर्ता गराएकोमा सो उपर उक्त न्यायाधिकरणबाट मिति २०६८।२।४ मा यसमा CHOCOS आयात गर्दा त्यस भन्सार कार्यालयबाट प्रज्ञापनपत्र Mg1117 मिति २०६७।०९।२९, प्रज्ञापनपत्र नं. M116427 मिति ०६७।१२।०८, प्रज्ञापन पत्र नं. M123483 मिति २०६७।१२।२५, प्रज्ञापनपत्र नं. M124903 मिति २०६७।१२।३० समेतमा भन्सार दरबन्दी संकेत नम्बरमा विवाद परी भन्सार महसुल धरौटीमा राखी जाँचपास गरेको र सो उपर यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परेको देखियो। त्यस्तै प्रकृतिको सामान प्रज्ञापनपत्र नं. M131639 मिति २०६८।०१।१८ बाट आयात गरेकोमा भन्सार महसुल सदरस्याहा गरी जाँचपास भएको देखिँदा यसमा के कसो भएको हो ? निवेदनसाथ मिसिल संलग्न गरी यथासिघ्र कैफियत प्रतिवेदन गर्नुहोला भनी आदेश भएको र यसै विषयमा सोही न्यायाधिकरणबाट मिति

२०६९।०५।२९ मा यसमा प्रस्तुत विषयमा यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन परी फैसला भईसकेको देखिँदा प्रस्तुत निवेदन सन्दर्भमा केही बोलीरहनु परेन, कानून बमोजिम गर्नु गराउनु भनी जारी भएको आदेशको नक्कल राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँबाट मिति २०७०।२।१० मा प्राप्त भई थाहा पाएको। उक्त आदेश त्रुटीपूर्ण छ। पुनरावेदन दिने व्यक्तिले निर्णय वा आदेश बमोजिम लाग्ने महसुल समेतको रकम सम्बन्धित भन्सार कार्यालयमा धरौटी राखी पुनरावेदन गर्न सक्ने व्यवस्था रहेको छ। विपक्षी कार्यालयले चित्त नबुझेको भन्सार महसुल समेतको रकमको धरौटी लिन इन्कार गर्न गराउन नपाउने हुन्छ। हाम्रो चित्त नबुझेको भन्सार महसुल निर्धारण र निर्णय सन्दर्भमा धरौटीमा जाँच पास गर्न नमिल्ने भन्न मिल्ने अधिकार विपक्षीहरूमा छैन। भन्सार विभागको निर्णय विचाराधिन अवस्थामा रहेको र विपक्षीको निर्णय कायम रहन नसक्ने गरी श्री राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाडौँको फैसला भएपनि विपक्षीले आफ्नो पहिलाको वदर भईसकेको निर्णयलाई अन्तिम निर्णय मानी विपक्षी कार्यालयले सदरस्याहा हुने गरी भन्सार महसुल निर्धारण र निर्णय गर्न पाउनु हुदैन। विपक्षी न्यायाधिकरणबाट मिति २०६९।५।२९ मा भएको आदेशमा हाम्रो निवेदनको स्पष्ट खण्डन भए गरेको पाइदैन। आधार प्रमाणबाट के कस्तो कुरा देखिएको छ ? कुन कानूनको कुन दफाले के कस्तो व्यवस्था गरेको छ? सो केही उल्लेख नगरी श्री राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट उल्लेखित आदेश खडा भएको छ। न्यायाधिकरणबाट हामीले दिएको निवेदन जिकिर अनुसार आदेश हुनुपर्ने हो। अ.व.१७ नं. अनुसार परेको निवेदनमा कारण र आधार प्रष्ट रूपमा उल्लेख गरी पुनरावेदन सुन्ने निकायले आदेश गर्नुपर्ने सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट विभिन्न मुद्दामा सिद्धान्त प्रतिपादन भएको छ। प्रतिपादीत सिद्धान्त प्रतिकूल आधार र कारण केही उल्लेख नभएको उल्लेखित आदेश कायम रहन सक्ने होइन। विपक्षीहरूको काम क्रियाकलाप नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३, १८, १९, २१, ३२, १०७(२) भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ६२, ८९ भन्सार नियमावली, २०६४ को नियम ५५, ६१ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९, ९(१), ९(१)(ख) को समेत प्रतिकूल रहेको छ। अतः राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौँबाट मिति २०६९।५।२९ मा जारी भएको आदेश समेतलाई वदर गरी हाम्रो निवेदन मागदावी बमोजिम भारतबाट DRP अन्तर्गत संकेत नम्बर १९.०४ को वर्गीकरणमा आयात हुने CHOCOS भन्सार दरबन्दीको अर्को संकेत नम्बर कायम गरी निर्धारण र निर्णय गर्दा भन्सार महसुल समेतको रकम निवेदकबाट धरौटी लिई जाँचपास गर्नु, सदरस्याहा नगर्नु गराउन नलगाउनु, पुनरावेदकको पुनरावेदन गर्ने हक अधिकारमा कुनै हस्तक्षेप नगर्नु, धरौटीमा जाँचपास गर्न इन्कार नगर्नु भनी विपक्षीहरूका नाउँमा उत्प्रेषण परमादेश लगायत जुनसुकै उपयुक्त आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने व्यहोराको सुभाषचन्द्र झाको रिट निवेदन।

भरी दाखिल गरेकोमा CHOCOS सन्दर्भमा भन्सार प्रज्ञापनपत्र दर्ता नं. M९१११७ मिति ०६७।९।२९ मा भन्सार महसूल संकेत नं. १९.०४ लाई मान्यता नदिएँ भन्सार महसूल संकेत नम्बर १८०६.९०.०० कायम गरि भन्सार महसूल निर्णय र निर्धारण गरी सो अनुसार हुन आउने रकम हामीबाट मिति ०६७५।९।२९ को धरौटी रशीदबाट दाखिल गराउन लगाई विपक्षी कार्यालयले मिति ०६५।९।२९ मा जाँचपास गरेको तथा उक्त मालवस्तु COCOA मिश्रित खाद्य पदार्थ भएकोले भन्सार महसूल वर्गीकरणको भाग १८ अन्तर्गत संकेत नं. १८०६.९० मा वर्गीकरण गरी भन्सार महसूल लाग्ने देखिएकोले भन्सार भन्सार विभाग, महसूल तथा वर्गीकरण शाखाबाट मिति ०६७।१०।११ को निर्णय अनुसार बीरगंज भन्सार कार्यालयका नाममा मिति ०६७।१०।१२ मा पत्र लेखी पठाएकोमा उल्लेखित मालवस्तु CHOCOS को भन्सार दरबन्दी शिर्षक १९.०४ हुनुपर्नेमा सोको विपरित दरबन्दी उपशिर्षक १८०६.९०.०० कायम गर्ने गरी बीरगंज भन्सार कार्यालयको निर्णय, निर्धारण, राय तथा भन्सार विभाग, महसूल तथा वर्गीकरण शाखाको मिति ०६७।१०।१२ को पत्र तथा सो पत्रमा उल्लेखित मिति ०६७।१०।११ को निर्णय

प्रत्येक मालवस्तुको गुण बनावट र रूप त्यसमा मिसिएका अन्य खाद्य पदार्थहरूको मिश्रण (Ingredients) अनुसार निर्धारण हुन्छ। बजारको माग अनुसार Ingredients मा परिवर्तन भई राखेको हुन्छ। तहाँ सम्मानित अदालत समक्ष विचाराधिन रहेको नमूना बमोजिमको सो Chocos नामको खाद्य पदार्थको वर्गीकरण सम्बन्धी विषय हाल पैठारी हुन आउने Kelloggs India pvt.ltd. बाट निर्मित अन्य Chocos लगायतका मालवस्तु बीचमा समान सम्बन्ध र समान मिश्रण रहन्छ नै भन्न सकिने रहदैन। तसर्थ भन्सार कार्यालयमा आउने ती खाद्य पदार्थहरूलाई प्रत्येक पटक कन्साइन्मेन्ट पिच्छे भौतिक परिक्षण गरी त्यसमा भएको मिश्रण अनुसार वर्गीकरण गर्ने गरिन्छ। निवेदकले भनेजस्तो पहिले पैठारी भएको तहाँ सम्मानित अदालत समक्ष विचाराधिन Chocos लगायतका खाद्य पदार्थ बीचमा समरूपता हुन्छ नै भनी भन्न सकिने अवस्था विद्यमान नहुँदा निवेदकको मागदावी तर्कसंगत देखिदैन। भविष्यमा पैठारी हुन आउने Chocos वा त्यसै प्रकृतिका खाद्य पदार्थको वर्गीकरण लगायत जाँचपासको प्रकृया र सोमा विपक्षी निवेदकको कानूनी उपचारको मार्ग अलग विषय भएको मात्र नभई भन्सार वस्तु वर्गीकरणको हार्मोनाइज प्रणालीमा समेत परिवर्तन, थपघट र हेरफेर हुन सक्ने भएबाट पहिले भएको निर्णय र त्यसमा सिर्जित विवाद स्थायी रहन सक्दैन। Chocos मा रहेको Chocolate को मात्रा, गुण र प्रकार फरक फरक हुने अवस्था समेत हुने गरेकोले भन्सार ऐन, प्रचलित आर्थिक अध्यादेश लगायतका ऐन नियम

बमोजिम निर्धारण हुने भन्सार जाँचपासको प्रकृत्यामा नै अवरोध हुने गरी विपक्षी निवेदकको मागदावी त्रुटिपूर्ण र वदरभागी छ।

भन्सार कार्यालयमा पैठारीकर्ता वा निजको एजेन्टले आफ्नो मालवस्तु Online मार्फत स्वयं घोषणा गर्ने आफ्नो प्रकृत्या छ। जसमा पैठारीकर्ता वा निजको नियुक्त एजेन्टले आफ्नो मालवस्तुको मूल्य, वर्गीकरण संख्या लगायतका विवरण भरिएको प्रज्ञापन पत्र स्वयं Online मार्फत दर्ता हुन्छन्। विवादीत विषयमा धरौटी राख्न सकिन्छ तर विपक्षी निवेदकले स्वयं घोषणा मार्फत सदरमा जाँचपास गरेको विषयलाई लिएर पछि पैठारी हुने Chocos लगायत मालवस्तु जसको भौतिक निरिक्षण भई उक्त मालवस्तु कुन वस्तु वर्गीकरण शीर्षकमा पर्ने भन्ने निश्चित समेत नभएको अवस्थामा निवेदकले मागदावी गरेको धरौटी लिई जाँचपास गर्ने भन्ने विषय प्रचलित कानून, भन्सार सम्बन्धी ऐन, नियम बमोजिमको नरहेकोले वदरभागी छ।